

A Természettudományi Múzeum Embertani Tára történeti embertani gyűjteményének gyarapodása az 1950—1954. években

Írta: Nemeskéri János, Budapest

Az 1950—1954. években a Természettudományi Múzeum Embertani Tárának történeti embertani gyűjteménye 3961 régészeti hiteles embertani lelettel (koponya- és vázcsontok) gyarapodott. Az említett 3961 leletből 3365 (84,9%) leletet a Tár kutatói gyűjtötték a régészekkel, történészekkel együttműködve »tervásításokon« és leletmentéseken. 596 leletet vidéki múzeológusok, kutatók, régészek gyűjtötték és adták át az Intézet gyűjteményének. Az Embertani Tár kutatói 54 lelőhelyen végzett feltáráson vettek részt és az említett 84,9% hiteles leletanyag ezen munka eredménye. A régészek által begyűjtött 596 lelet 70 lelőhelyről származik. Az Embertani Tár célkitűzése az elmúlt évek során az volt, hogy régészeti hiteles, biológiailag értékelhető reprezentatív, nagy sorozatokkal gyarapítsa a Múzeum gyűjteményét. Az eltelt öt év alatt végzett gyűjtő-munka méreteit jellemzi, hogy az 1950—1954. években közel annyi leletet gyűjtöttünk, mint az azt megelőző 50 év alatt.

Az Embertani Tár történeti embertani leleteinek gyarapodása az 1949—1954. években

L'accroissement du matériel squelettique de La Section Anthropologique du Musée National
d'Histoire Naturelle de 1949—1954.

1	2	3	4	5
Lelőhely, régészeti kor Lieu de découverte, âge	Koponya Crânes	Koponya+ vázcsontok Crânes+squelettes	Csak vázcsontok Os squelettés	Összesen Total
I. Neolith, aeneolith				
Néolithique, énéolithique				
*Hódmezővásárhely (körös k.) (Csongrád m.)	1	—	—	1
Paradicsompusztá (lengyeli k.) (Tolna m.)	1	—	3	4
*Polgár—Basa (aeneolith k.) (Hajdu—Bihar m.)	22	65	7	94
Szekszárd—Ágostonpusztá (aeneolith-lengyel k.) (Tolna m.)	2	14	5	21
Tápé—Lebő (aeneolith k.) (Csongrád m.)	5	7	3	15

1	2	3	4	5
Lelőhely régészeti kor Lieu de découverte, âge	Koponya Crânes	Koponya + vázsontók Crânes + squelettes	Csak vázsontók Os squelettes	Összesen Total
II. Rézkor (badeni, bodrogkereszturi-k.)				
Âge du cuivre				
*Alsónémedi (badeni k.) (Pest m.)	7	21	5	33
*Budakalász (badeni k.) (Pest m.)	17	83	5	105
Budapest—Andor u. (badeni k.)	2	—	—	2
Jászberény—Borsóhalom (bodrogkereszturi k.) (Szolnok m.)	2	12	4	18
Kiskőrös (bodrogkereszturi k.) (Bács m.)	1	4	—	5
Szentes—Nagyhegy (badeni k.) (Csongrád m.)	5	3	—	8
III. Bronzkor				
Âge du bronze				
Kisbag (bronzkor IV.) (Pest m.)	1	—	—	1
*Sztálinváros—Vasmű (bronzkor) (Fejér m.)	14	2	6	22
IV. Vaskor (hallstatti, La-Tène k.)				
Âge fu fer				
Czakóháza (kelta k.) (Győr m.)	1	2	—	3
*Hódmezővásárhely—Székkutas (kelta k.) (Csanád m.)	—	1	—	1
*Nógrádkövesd (szkita k.) (Nógrád m.)	—	1	—	1
Pelypuszta (hallstatti k.) (Borsod m.)	1	—	—	1
Sávoly (kelta k.) (Tolna m.)	—	1	—	1
*Szentes—Vekerzug (szkita k.) (Csongrád m.)	21	18	3	42
Sztálinváros—Ejtőernyőtorony (kelta k.) (Fejér m.)	1	—	—	1
Tápé—Lebő (preszkita k.) (Csongrád m.)	1	1	—	2
*Tápiószéle (szkita k.) (Pest m.)	17	33	14	64
V. Római kori				
Âge romain				
Adony (IV. szd.) (Fejér m.)	6	1	—	7
Alsóadacs (szarmata k.) (Pest m.)	5	4	3	12
*Alsónémedi (szarmata k.) (Pest m.)	2	1	1	4
Budapest—Albertfalva (I—II. szd.)	—	2	—	2
*Budapest—Kiscelli út (III—IV. szd.)	5	2	2	9
Budapest—Óbuda—Gázgyár (III—IV. szd.)	4	—	—	4
Budapest—Óbuda—Knurr Pálné u. (római kori)	—	2	—	2
*Cserszegtomaj (II. szd.) (Zala m.)	4	—	—	4
*Csongrád—Kenderföldek (szarmata k.) (Csongrád m.)	22	22	6	50
Érsekudkert (II—III. szd.) (germán k.) (Nógrád m.)	1	—	—	1
Győr—Grab f. textilgyár (IV. szd.) (Győr m.)	—	3	—	3
Iklad (szarmata k.) (Pest m.)	1	—	—	1
*Keszthely—Fenekpuszta (III—IV. szd.) (Zala m.)	7	—	—	7
Mezőcsát (szarmata k.) (Borsod m.)	1	—	—	1
Nagytétény (IV. szd.) (Fejér m.)	—	8	3	11
Oros (szarmata k.) (Szabolcs m.)	2	1	—	3
Oroszháza—Kardoskut (szarmata k.) (Békés m.)	4	—	—	4
Oroszházi tanyák MÁV homokbánya (szarmata k.) (Békés m.)	6	—	—	6
Sári (szarmata k.) (Pest m.)	1	—	—	1

1	2	3	4	5
Lelőhely, régészeti kor Lieu de découverte, âge	Koponya Crânes	Koponya + vázsontok Crânes + squelettes	Csak vázsontok Os squelettes	Összesen Total
*Szolnok—Beke Pál halom (szarmata k.) (Szolnok m.)	1	—	—	1
Szolnok—Szanda betonút (szarmata k.) (Szolnok m.)	1	—	—	1
*Sztálinváros (IV. szd.) (Fejér m.)	16	14	—	30
Tápé—Lebő (szarmata k.) (Csongrád m.)	—	1	—	1
Tápiószele (szarmata k.) (Pest m.)	—	—	1	1
Tarcsapuszta (IV. szd.) (Veszprém m.)	1	—	—	1
VI. Népvándorláskori (hun, avar, gepida, langobárd, szláv, frank)				
Époque des grandes invasions (avar, hun, gépide, longobard, slave, franc)				
*Alsópáhok (későavar k.) (Zala m.)	7	—	2	9
Budapest—Lámpagyár—Soroksári út (VII—VIII. szd.)	1	1	—	2
Budapest—Megyeri csárda (germán k.)	1	—	—	1
Budapest—Népstadion (VII—VIII. szd. avar)	10	3	2	15
*Budapest—Óbuda—Szőlő u. (avar k.) (VII—VIII. szd.)	6	7	1	14
Budapest—Rákos—Ejtőernyőtorony (VII—VIII. szd.) (avar k.)	2	—	1	3
Dőr (avar k.) (Győr m.)	1	—	—	1
Dunaegyháza (avar k.) (Pest m.)	1	—	—	1
Kajdacs (avar k.) (Tolna m.)	1	1	—	2
*Keszthely—Fenekpuszta (késő avar-szláv k.) (Zala m.) . . .	5	16	8	29
Kondoros—Bodzatelep (avar k.) (VII—VIII. szd.) (Szolnok m.)	2	2	2	6
Mezőkövesd (germán k.) (V—VII. szd.) (Borsod m.)	1	—	—	1
*Mohács (hun k.) (V. szd.) (Baranya m.)	4	3	4	11
Orosháza—Kardoskut (avar k.) (Csanád m.)	2	—	—	2
Rákoskeresztúr (avar k.) (VII—VIII. szd.) (Pest m.)	—	2	—	2
Sopronharka (avar k.) (Sopron m.)	1	—	—	1
*Szarvas—Kákai dűlő (avar k.) (VIII—IX. szd.) (Békés m.)	2	—	—	2
Szekszárd—Gyűszűvölgy (avar k.) (Tolna m.)	3	—	—	3
Szekszárd—Tótvölgy (avar k.) (Tolna m.)	2	—	—	2
Szentendre—Pannónia telep (avar k.) (VIII—IX. szd.) (Pest m.)	2	2	2	6
*Szigetszentmiklós—Háros (avar k.) (VI—VII. szd.) (Pest m.)	15	—	—	15
*Szob—Homokok (avar k.) (VIII—IX. szd.) (Nógrád m.) . . .	3	—	—	3
*Szolnok—Szanda (gepida k.) (VII. szd.) (Szolnok m.)	29	70	15	114
*Tatárszentgyörgy (avar k.) (VII—VIII. szd.) (Pest m.)	9	7	1	17
*Tiszavárkony—Hugyipart (korai avar k. VI. szd.) (Szolnok m.)	10	50	2	62
Törökbálint—Kristálydűlő (avar k.) (Pest m.)	2	1	—	3
*Üllő II. (avar k.) (Pest m.)	61	45	13	119
Vác (avar k.) (Pest m.)	—	2	—	2
*Váchartyán (avar k.) (Nógrád m.)	12	20	4	36
*Várpalota (VIII. szd.) (Veszprém m.)	—	—	6	6
VII. Honfoglaláskori (IX—X. szd.)				
Époque de la conquête de la Hongrie				
*Homokmégy—Halom (X. szd.) (Bács m.)	2	3	1	6
*Mohács (X. szd.) (Baranya m.)	—	1	—	1
Mohács—Téglagyár (X. szd.) (Baranya m.)	1	3	—	4
Nagykőrös (X. szd.) (Pest m.)	2	—	—	2

1	2	3	4	5
Lelőhely, régészeti kor Lieu de decouverte, âge	Koponya Crânes	Koponya + vázsontok Crânes + squelettes	Csak vázsontok Os squelettes	Összesen Total
Nógrádkövesd (X. szd.) (Nógrád m.)	2	—	—	2
Szeged—Óthalom (X—XI. szd.) (Csanád m.)	1	9	—	10
*Szentes—Borbásföld (X. szd.) (Csongrád m.)	1	14	2	17
*Szomód—Lőtér (X. szd.) (Komárom m.)	1	—	—	1
Tiszaeszlár—Bashalom (X. szd.) (Szabolcs m.)	—	1	—	1
Tiszaeszlár—Újtelep (X. szd.) (Szabolcs m.)	1	—	—	1
VIII. Árpádkor (XI—XIII. szd.)				
Époque des Árpáds, XI—XIII. siècle				
Békéssámsón (XI—XII. szd.) (Békés m.)	2	—	—	2
*Csátalja (XI. szd.) (Bács m.)	31	47	19	97
Dunaszentgyörgy (XI. szd.) (Pest m.)	1	—	—	1
Elek—Téglagyár (XI. szd.) (Csanád m.)	16	16	17	49
*Fehértó (Hódmezővásárhely)—Pusztaközpont (XI. szd.) (Csanád m.)	131	121	32	284
Győr—Lehel u. (XI. szd.) (Győr m.)	1	—	—	1
*Halimba—Cseres (X—XII. szd.) (Veszprém m.)	—	930	—	930
Jászberény—Szentpálhalom (XI. szd.) (Szolnok m.)	3	24	2	29
*Képuszta (XI. szd.) (Somogy m.)	—	405	—	405
Kiskunfélegyháza—Alpári út (XII—XIII. szd.) (Békés m.)	12	23	7	42
Koronc (XII—XIII. szd.) (Győr m.)	8	—	4	12
Nagydobos (XI—XII. szd.) (Szatmár m.)	2	—	—	2
*Orosháza—Rákóczi-telep (XII. szd.) (Békés m.)	84	15	3	102
Solt—Palé (X. szláv) (Csongrád m.)	1	—	—	1
*Sopronbánfalva (XI—XII. szd.) (Sopron m.)	—	1	2	3
Szekszárd (XI. szd.) (Tolna m.)	1	—	—	1
Szentendre—Törökvolgy (X—XI. szd.) (Pest m.)	5	2	2	9
*Szentes—Nagymágocs (X—XI. szd.)	4	4	1	9
*Szolnok—Beke Pál halom (XII. szd.) (Szolnok m.)	—	2	2	4
Tápé—Lebő (XI. szd.) (Csongrád m.)	2	3	5	10
*Tápiószéle (XI. szd.) (Pest m.)	—	—	4	4
Tápiószentmárton (XI—XII. szd.) (Pest m.)	2	1	—	3
*Tiszalök—Rázompuszta (XI. szd.) (Szabolcs m.)	41	31	28	100
*Zalavár—Récéskut (XI—XII. szd.) (Zala m.)	2	3	5	10
*Zalavár—Kápolna (XI—XII. szd.) (Zala m.)	32	83	24	139
*Zalavár—Községi I. temető (XI. szd.) (Zala m.)	14	40	2	56
*Zalavár—II. temető (XI. szd.) (Zala m.)	—	6	—	6
*Zalavár—Vár (VIII—XII. szd.) (Zala m.)	50	101	47	198
IX. Késő magyar középkori (XIV—XVII. szd.)				
Moyen âge tardif				
Ács—Vaspuszta (XVI—XVII. szd.) (Győr m.)	3	—	—	3
*Budapest—Belváros (XIV—XVI. szd.)	—	1	—	1
*Budapest—Rákospalota (XVI. szd.)	—	1	—	1
*Budapest—Vár (XVII. szd.)	4	—	—	4
Celldömölk (XIV. szd.) (Vas m.)	1	—	—	1
Encsencs (XVI. szd.) (Szabolcs m.)	1	—	—	1
Győr—Batthányi tér (XVII. szd.) (Győr m.)	2	—	—	2

1	2	3	4	5
Lelőhely, régészeti kor Lieu de découverte, âge	Koponya Crânes	Koponya + vázcsontok Crânes + squelettes	Csak vázcsontok Os squelettes	Összesen Total
Katymár—Téglagyár (XIV. szd.) (Bács m.)	3	—	—	3
Kiskunfélegyháza—Templomhalom (XIV—XV. szd.) (Békés m.)	39	59	12	110
*Mohács—Cseleptak (XIV—XV. szd.) (Baranya m.)	20	35	16	71
Nyársapát (XIV—XVII. szd.) (Pest m.)	39	17	15	71
*Sopronbátfalva (XIV—XV. szd.) (Sopron m.)	—	4	6	10
Turkeve—Móric (XVI—XVII. szd.) (Szolnok m.)	6	9	8	23
Összesen	980	2581	400	3961

* A *-al jelzett lelőhelyeken végzett ásításokon és leletmentéseken résztvettek az Embertani Tár kutatói.

Les lieux de découverte marqués d'un astérisque indiquent les fouilles où les investigateurs de la Section Anthropologique ont pris part.

Rövidítések :

Abréviations :

szd. (század) = siècle

m. (megye) = comitat

k. (kultúra) = civilisation

L'accroissement du matériel squelettique de la Section Anthropologique du National d'Histoire Naturelle

Par J. N e m e s k é r i, Budapest

Le matériel d'anthropologie historique de la Section Anthropologique a augmenté de 3961 le nombre de ses trouvailles (crânes et squelettes) authentiques. Parmi ces 3961 découvertes 3365 (84,9%) ont été recueilli par les investigateurs de la Section Anthropologique, ayant collaboré pendant les fouilles méthodiques et les fouilles de sauvetage avec les collègues archéologues et historiens. Le pourcent de 84,9, rappelé ci-dessus, signifie un matériel authentique et provient de 54 lieux de découverte.

Depuis ces mêmes 5 années passées 596 trouvailles ont été mises au jour par les archéologues des Musées provinciaux, qui les ont transmises à notre Section Anthropologique. Cette matière provient de 70 lieux de découvertes.

Le but final de la Section Anthropologique est de contribuer à la collection anthropologique du Musée National de vastes séries représentatives, s'appuyant sur des données archéologiques, et qui soient évaluables aux points de vue anthropo-biologiques.

Pour pouvoir apprécier les proportions des travaux qui ont eu lieu pendant ces dernières cinq années, il faut savoir que durant cette période, on a collectionné presque autant de découvertes que l'on en a récolté pendant les 50 ans précédents.

